

Марчук О. О.,

к.е.н., доц., доцент кафедри маркетингу та підприємництва, Вінницький кооперативний інститут, м. Вінниця

ДОСЛІДЖЕННЯ КОН'ЮНКТУРИ СВІТОВОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКІВ ЦУКРУ

Анотація. У статті досліджено кон'юнктуру світового та вітчизняного ринків цукру. Виявлено, що станом на травень 2018/2019 маркетингового року (МР) найбільшим у світі виробником цукру була Бразилія, а найбільшим споживачем Індія. Досліджено, що виробництво цукру в Україні прямо залежить від площі посіву, валового збору та урожайності цукрових буряків. Встановлено, що у 2016/2017 МР лідером з виробництва цукру в Україні став Радехівський цукровий завод. В статті досліджено динаміку цін на цукор білий та цукор-сирець з тростини в розрізі країн за 2016/17-2017/18 маркетингові роки. Станом на травень 2018/19 МР найбільшим експортером цукру була Бразилія (її частка у світовому експорті склала 37,58%). Виявлено, що Україна входить в десятку найбільших країн-експортерів цукру. Лідером з експорту цукру в Україні став ТзОВ "Вінницький комбінат хлібопродуктів № 2". У світовому імпорті цукру лідером є Індонезія, станом на травень 2018/19 МР її частка в світовому імпорті склала 8,09%.

Ключові слова: кон'юнктура, ринок, цукор, виробництво, споживання, цукровий буряк, ціна, експорт, імпорт.

Marchuk O. O.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing and Entrepreneurship, Vinnytsia Cooperative Institute, Vinnytsia

RESEARCH OF THE CONJUNCTURE OF WORLD AND DOMESTIC SUGAR MARKETS

Abstract. The article analyzes the conjuncture of world and domestic sugar markets. It was found that as of May in the 2018/2019 marketing year (MR) Brazil was the largest sugar producer in the world, and India was the largest consumer. It was investigated that sugar production in Ukraine directly depends on the area of sowing, gross harvest and sugar beet yield. It was determined that in 2016/2017, the leader in sugar production in Ukraine was the Radekhiv Sugar Plant. In the article the dynamics of prices for white sugar and raw cane sugar in terms of producing countries for 2016/17-2017/18 marketing years is researched. As of May 2018/19 marketing year, Brazil was the largest exporter of sugar (its share in world exports totaled 37,58%). It was revealed that Ukraine is among the world top ten sugar exporters. LLC "Vinnytsia Bakery Products Plant № 2" became the leader in sugar exports in Ukraine. In world imports of sugar the leader is Indonesia, as of May 2018/19 MR its share amounted to 8,09%.

Key words: conjuncture, market, sugar, production, consumption, sugar beet, price, export, import.

Постановка проблеми. В сучасних умовах нестабільної світової економіки, різноманіття природних умов та загальнополітичної нестабільності актуальним завданням для кожної країни є забезпечення продовольчої безпеки, зокрема стратегічно важливими видами продукції. За світовими стандартами до переліку цієї продукції належить і цукор.

Загальною світовою тенденцією розвитку ринку цукру впродовж двох останніх десятиріч є перевищення темпів споживання цукру над його

виробництвом. На жаль, в Україні останніми роками розвиток цукрової галузі частково занепав, це зумовлено численними факторами, зокрема виникають проблеми в забезпеченні цукрових заводів сировиною, оскільки посівні площі цукрового буряка суттєво зменшено, це спричиняє до зменшення виробництва, також зростає конкуренція за ціною та якістю з боку тростинного цукру. На розвиток ринку цукру в Україні також негативно впливає непослідовність державної

політики, неефективне госпо-дарювання підприємств, низький рівень матеріально-технічного і технологічного оснащення та ще багато інших факторів.

Виробництво цукру в Україні характеризується низькою ефективністю, незважаючи на наявність низьки переваги (вдале географічне розташування, потужні трудові ресурси, сприятливі природно-кліматичні умови), тому постійний аналіз та дослідження ринку цукру є надзвичайно важливими у діяльності як підприємств з виробництва цукру, так і для прийняття обґрунтованих рішень на макро-рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх працях досліджували проблеми функціонування ринку цукру такі вчені, як: В. С. Бондар [2], А. В. Фурса, О. П. Хасцька [10], Т. М. Гапоненко [4], О. М. Варченко, С. А. Стасіневич [9], Р. І. Буряк [3], О. В. Генералов [5], О. Ю. Грищенко та ін. Однак на ринок цукру впливають численні фактори і це потребує постійної уваги та досліджень з боку науковців.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження кон'юнктури світового та вітчизняного ринків цукру, аналіз попиту та пропозиції на ринку, виявлення основних країн-експортерів та імпортерів цукру, аналіз динаміки цін та визначення напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємств цукрової галузі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цукор є важливим продовольчим товаром для населення та сировиною для багатьох підприємств харчової промисловості.

Кон'юнктура ринку цукру – це основна характеристика функціонування ринку та ситуації, що складається на ньому, яка відображає величини попиту і пропозиції, обсяги продажів, ринкову активність продавців і покупців [8].

Окремим важливим чинником, що суттєво впливає на світову кон'юнктуру ринку цукру, є його природна пов'язаність з ринком нафтопродуктів. Циклічне коливання світової ціни на нафту впливає на обсяги переробки цукросировини на біоетанол, що,

в свою чергу, позначається на світовій ціні на цукор [5].

Цукрова промисловість підтримує засоби до існування мільйонів людей.

Станом на травень 2018/2019 МР у світі було вироблено 188,251 млн т цукру (рис. 1). Так, станом на 2013/2014 МР виробництво цукру становило 175,971 млн т. В період з 2013/2014 МР по 2014/2015 МР виробництво цукру зростало (з 175,971 млн т до 177,582 млн т). У 2015/2016 МР виробництво цукру різко зменшилося, це зумовлено зниженням врожайності у багатьох країнах. З 2015/2016 МР по 2017/2018 МР ми спостерігаємо суттєве зростання виробництва (з 164,888 млн т до 191,813 млн т).

В даний час 80% цукру від світового обсягу виготовляють з цукрової тростини, а 20% – з цукрових буряків.

Загалом цукор виробляють понад 120 країн світу. Традиційно виокремлюють три основні регіони його виробництва:

– **Північна півкуля**, до якої належать країни-виробники бурякового цукру у Європі, Північній Америці, Центральній Азії та Північній Африці.

– **Екваторіальний регіон**, що включає країни-виробники тростинного цукру в Азії, Північній та Центральній Америці, Африці.

– **Південна півкуля**, де зосереджені країни виробники тростинного цукру у Південній Америці, Південній Африці та Океанії [5].

П'ять найбільших виробників цукру у світі складають: Бразилія, Індія, країни ЄС, Таїланд та Китай (рис. 2).

Найбільшим виробником цукру серед країн є Бразилія, частка якої у світовому виробництві цукру становить 18,17 %. На другому місці знаходиться Індія (17,97%), на третьому країни Європейського Союзу (10,78%). На четвертому Таїланд (7,49%), а на п'ятому Китай (5,74%). Топ-10 країн-виробників за результатами травня 2018/2019 МР сукупно забезпечують 77,29% загального обсягу виробництва.

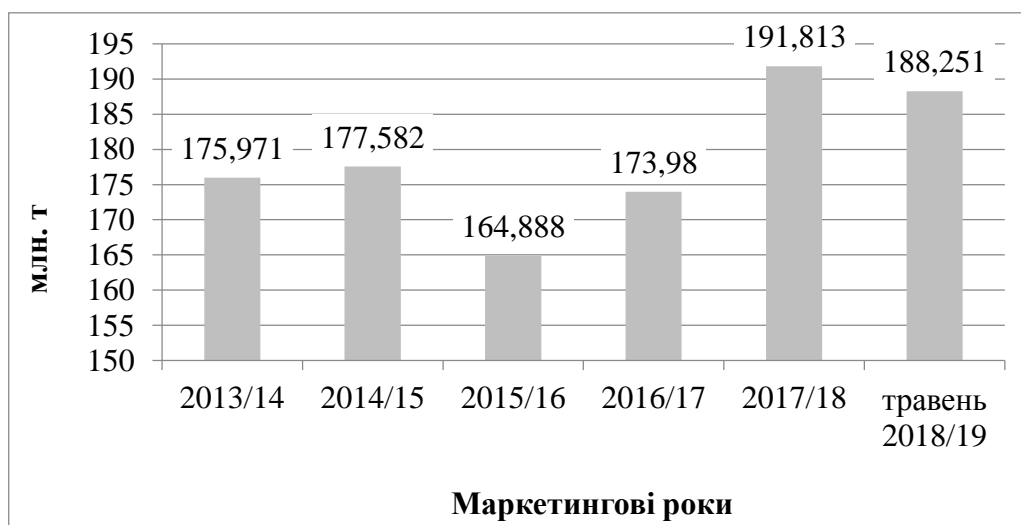
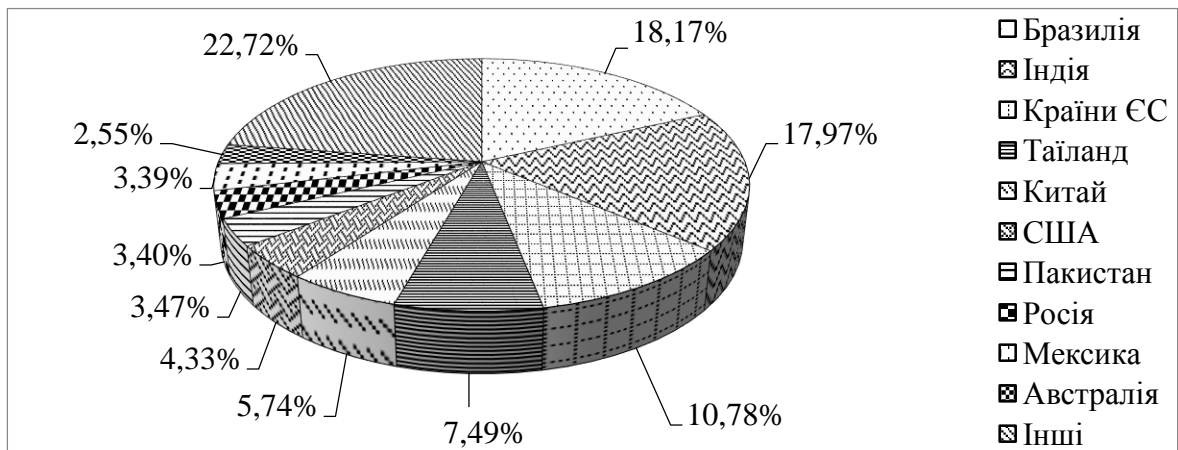

Рис. 1. Динаміка світового виробництва цукру у 2013/14-травень 2018/19 МР, млн. т (сформовано автором на основі [1])

Рис. 2. Частки країн у світовому виробництві цукру станом на травень 2018/19 МР (сформовано автором на основі [1])

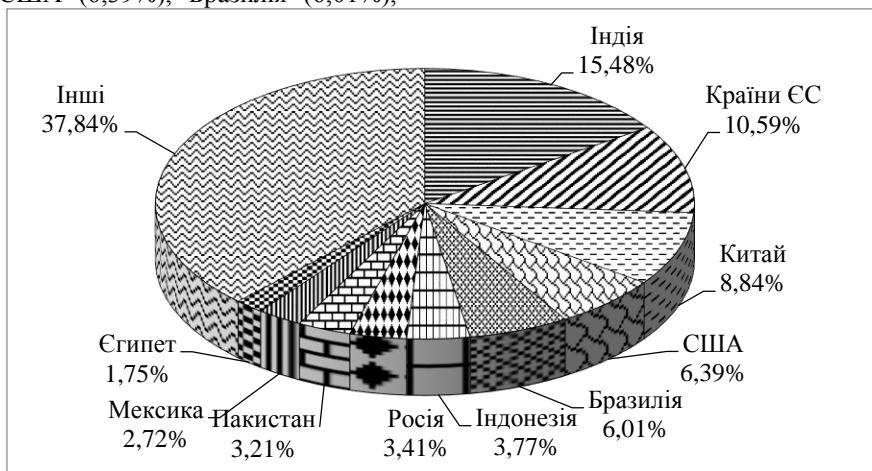
Слід зазначити, що Бразилія, Індія та Таїланд належать до виробників тростинного цукру, ЄС є найбільшим світовим виробником бурякового цукру, а Китай поєднує виробництво бурякового та тростинного цукру.

До десятки найбільших споживачів цукру належать: Індія (15,48%), Країни ЄС (10,59%), Китай (8,84%), США (6,39%), Бразилія (6,01%),

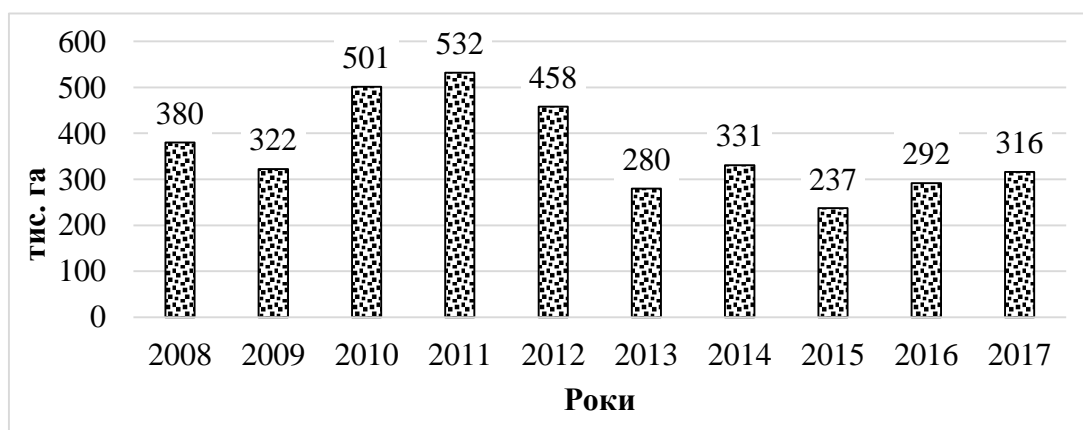
Індонезія (3,77%), Росія (3,41%), Пакистан (3,21%), Мексика (2,72%) та Єгипет (1,75%) (рис. 3).

В Україні виробництво цукру прямо залежить від площі посіву цукрових буряків, валового збору та урожайності.

Динаміку площі посіву цукрових буряків відображено на рис. 4.

Рис. 3. Топ-10 світових споживачів цукру у травні 2018/19 МР (сформовано автором на основі [1])

Рис. 4. Площа посіву цукрових буряків в Україні у 2008-2017 рр., тис. га (сформовано автором на основі [6])

За даними рис. 4 видно, що площа посіву цукрових буряків в Україні за період з 2008 р. по 2017 р. зазнає значних коливань. У 2009 р. ми спостерігаємо зменшення площі посіву цукрового буряка в порівнянні із 2008 р. (з 380 тис. га до 322 тис. га). У 2010-2011 рр. площа посіву суттєво зросла, а з 2011 р. по 2013 р. ми спостерігаємо суттєве зменшення площі (з 532 тис. га до 280 тис. га). В 2014 р. площа посіву цукрових буряків збільшилася, а в 2015 р. зменшилася. У 2016-2017 рр. площа посіву цукрових буряків зросла. У 2017 р. площа посіву цукрових буряків в Україні становила 316 тис. га.

Від площі посіву цукрових буряків прямо пропорційно залежить виробництво цукрових буряків (рис. 5).

На основі рис. 5 можна сказати, що динаміка виробництва (валового збору) цукрових буряків аналогічна динаміці площі посіву цукрових буряків. У 2017 р. в Україні виробили 14882 тис. т цукрових буряків.

На виробництво цукру впливає також такий фактор, як урожайність. На рис. 6 ми здійснили аналіз урожайності цукрового буряка за останні десять років.

На основі проведеного аналізу можна сказати, що урожайність також коливається, оскільки вона залежить від природних факторів. Найнижчий рівень урожайності спостерігався у 2010 р. (27,9 т/га), а найвищий у 2016 р. (48,2 т/га). У 2017 р. ми спостерігаємо незначне зниження рівня урожайності в порівнянні з 2016 р. (на 0,7 т/га).

Лідером з виробництва цукру в Україні у 2016/2017 МР став Радеківський цукровий завод, який за чотири місяці виробництва наварив 140,5 тис. т цукру з 908,7 тис. т цукрових буряків (рис. 7).

Друге місце зайняв Крижопільський цукровий завод з показником 135,9 тис. т цукру. А замикає трійку лідерів Гайсинський цукровий завод, який виготовив 117 тис. т цукру.

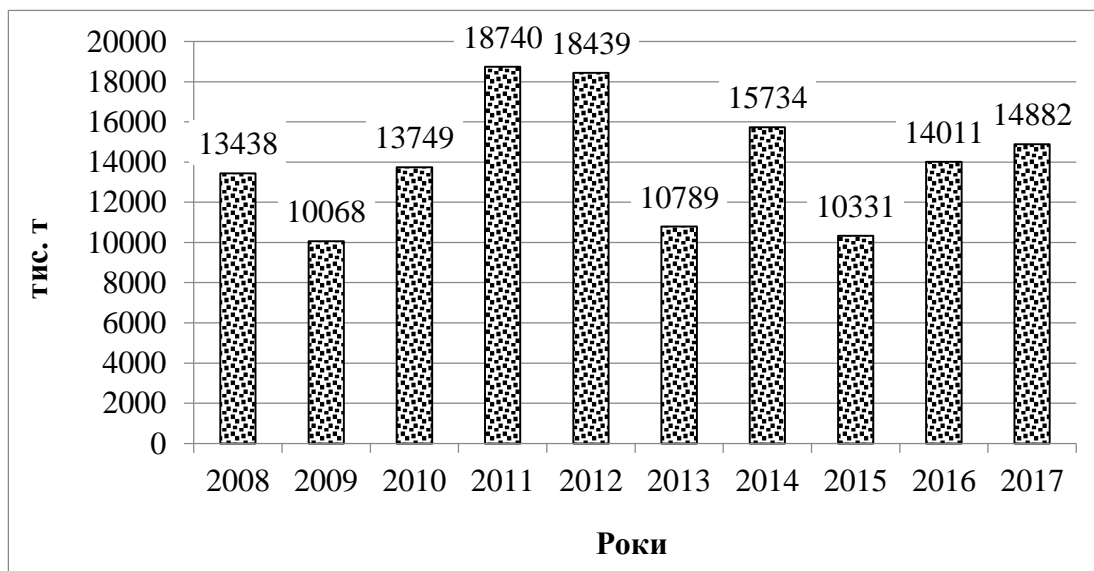

Рис. 5. Виробництво цукрових буряків в Україні у 2008-2017 рр., тис. т
(сформовано автором на основі [6])

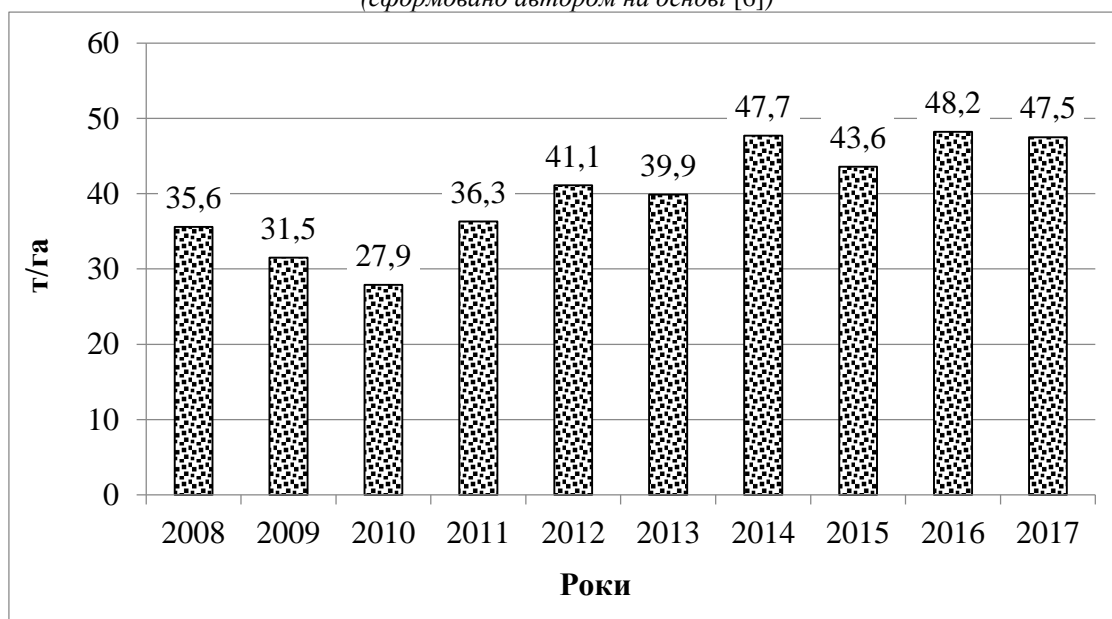

Рис. 6. Урожайність цукрового буряка в Україні у 2008-2017 рр., т/га
(сформовано автором на основі [6])

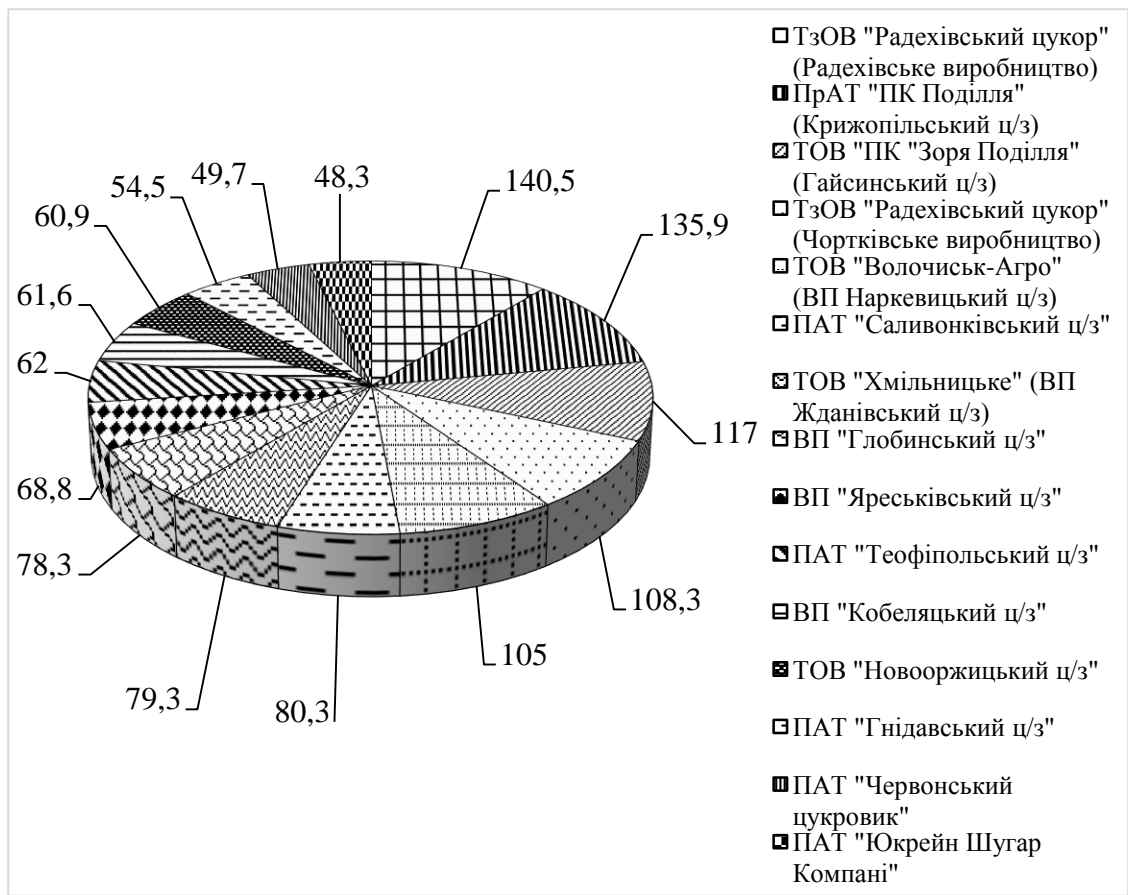

Рис. 7. Топ-10 виробників цукру в Україні у 2016/2017 МР
(сформовано автором на основі [7])

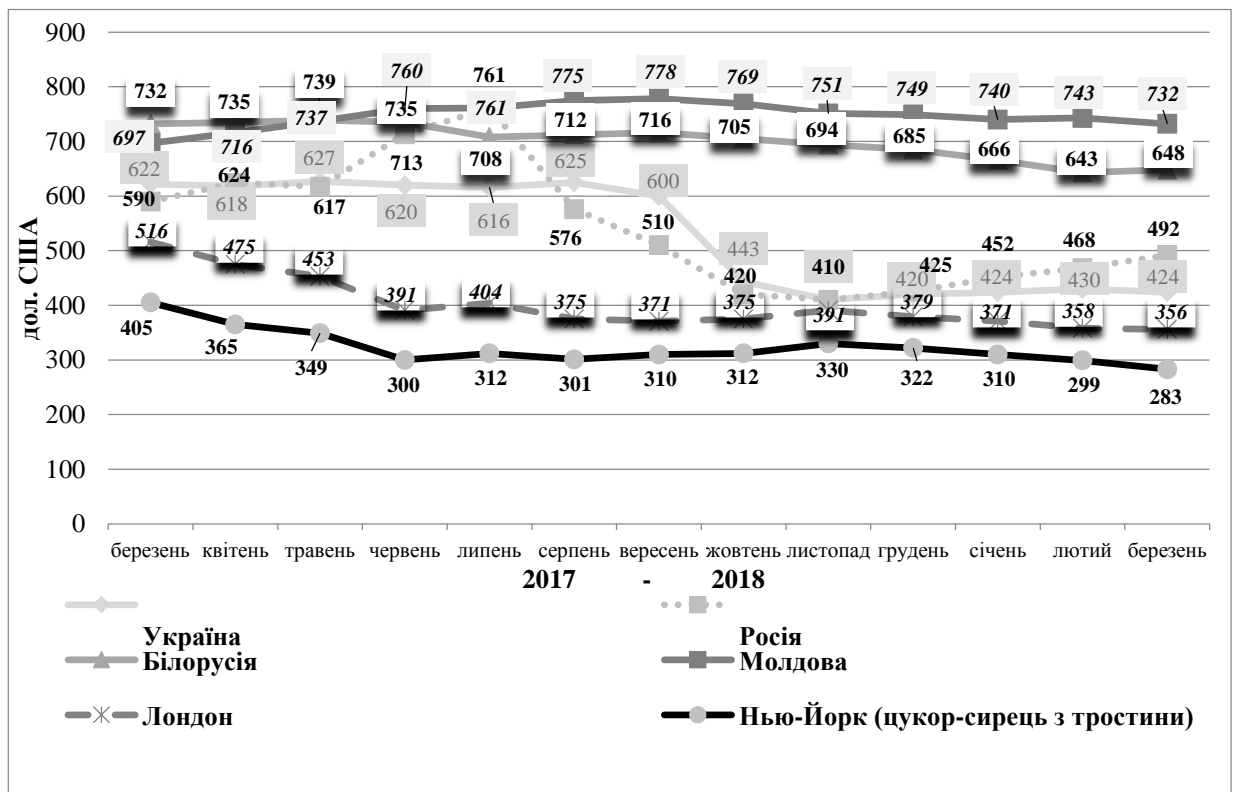

Рис. 8. Ціни на цукор білий та цукор-сирець з тростини в розрізі країн за 2016/17-2017/18 маркетингові роки [7]

Дослідивши динаміку цін на цукор, можна сказати, що світові ціни на цукор є дуже мінливими. Станом на березень 2017/2018 МР ціна на цукор-сирець з тростини в Нью-Йорку становила 283 дол. США за 1 т (рис. 8). В період з березня 2016/2017 МР по березень 2017/2018 МР ціна на цукор-сирець з тростини суттєво знизилася (з 405 до 283 дол. США за 1 т).

В Лондоні ціна на цукор теж суттєво знизилась. У березні 2016/2017 МР ціна на цукор становила 516 дол. США за 1 т, а у березні 2017/2018 МР – 356 дол. США за 1 т.

В Молдові ціни на цукор є найвищими серед даних країн. Ціни на цукор в Молдові коливаються. З березня по вересень 2016/2017 МР ціна на цукор зросла (з 697 до 778 дол. США за 1 т). Із вересня по березень 2017/2018 МР ціна на цукор знизилася (з 778 до 732 дол. США за 1 т).

Ціна на цукор в Білорусії з березня 2016/2017 МР по березень 2017/2018 МР знизилася (з 732 до 648 дол. США за 1 т).

У Росії станом на березень 2016/2017 МР ціна на цукор становила 590 дол. США за 1 т. З березня по квітень 2016/2017 МР ціна на цукор зросла на 34 дол. США за 1 т. Із квітня по травень 2016/2017 МР ціна на цукор знизилася на 7 дол. США за 1 т. З травня по липень 2016/2017 МР ціна на цукор зросла (з 617 до 760 дол. США за 1 т). З липня 2016/2017 МР по листопад 2017/2018 МР ціна знизилась (з 760 до 410 дол. США за 1 т). З листопада 2017/2018 МР по березень 2017/2018 МР ми спостерігаємо підвищення ціни (з 410 до 424 дол. США за 1 т).

В Україні станом на березень 2016/2017 МР ціна на цукор становила 622 дол. США за 1 т. В період з березня по квітень 2016/2017 МР ціна на цукор знизилася (з 622 до 618 дол. США за 1 т). З квітня по травень 2016/2017 МР ціна на цукор зросла на 9 дол. США за 1 т. З травня по липень 2016/2017 МР ціна на цукор знижувалася (з 627 до 616 дол. США за 1 т). У серпні 2016/2017 МР ми спостерігаємо збільшення ціни на 9 дол. США за 1 т. З серпня 2016/2017

МР по листопад 2017/2018 МР ми спостерігаємо суттєве зниження ціни на цукор, аж на 215 дол. США за 1 т (625 дол. США за 1 т у серпні 2016/2017 МР та 410 дол. США за 1 т в листопаді 2017/2018 МР). З листопада по лютий 2017/2018 МР ціна на цукор зросла (з 410 до 430 дол. США за 1 т), а станом на березень 2017/2018 МР ціна на цукор становила 424 дол. США за 1 т.

До десятки найбільших світових експортерів цукру станом на травень 2018/19 МР належать такі країни: Бразилія (37,58%), Таїланд (17,52%), Індія (9,55%), Австралія (5,89%), країни ЄС (4,78%), Гватемала (3,01%), Мексика (2,39%), Україна (1,56%), Південна Африка (1,43%) та Свазіленд (1,13%) (рис. 9).

Ми провели аналіз основних підприємств-експортерів на вітчизняному ринку цукру (рис. 10).

З рис. 10 видно, що лідером з експорту цукру в Україні у 2016/2017 МР став ТзОВ “Вінницький комбінат хлібопродуктів № 2”, який зумів поставити на зовнішні ринки 152,5 тис. т цукру на суму \$ 74,7 млн. Друге місце займає ТзОВ “Цукорагропром”, третє – ТзОВ “Радехівський цукор”, які експортували 117,3 тис. т та 101,9 тис. т цукру відповідно.

За оцінками НАЦУ “Укрцукор” експорт цукру в поточному маркетинговому році складе орієнтовно 500 тис. т [7].

За 2016/2017 МР українські виробники експортували рекордну кількість цукру – 767,3 тис. т на суму \$377,8 млн. Найбільші поставки здійснювалися до Шрі-Ланки (112,2 тис. т), Грузії (47,9 тис. т) та Туреччини (42,5 тис. т).

Лідером у світовому імпорті цукру є Індонезія, вона складає 8,09% у світовому імпорті станом на травень 2018/19 МР (рис. 11). На другому місці знаходиться Китай (7,62%). На третьому США (5,81%), на четвертому Об'єднані Арабські Емірати (5,69%). Закриває п'ятірку лідерів у світовому імпорті цукру Бангладеш (5,56%).

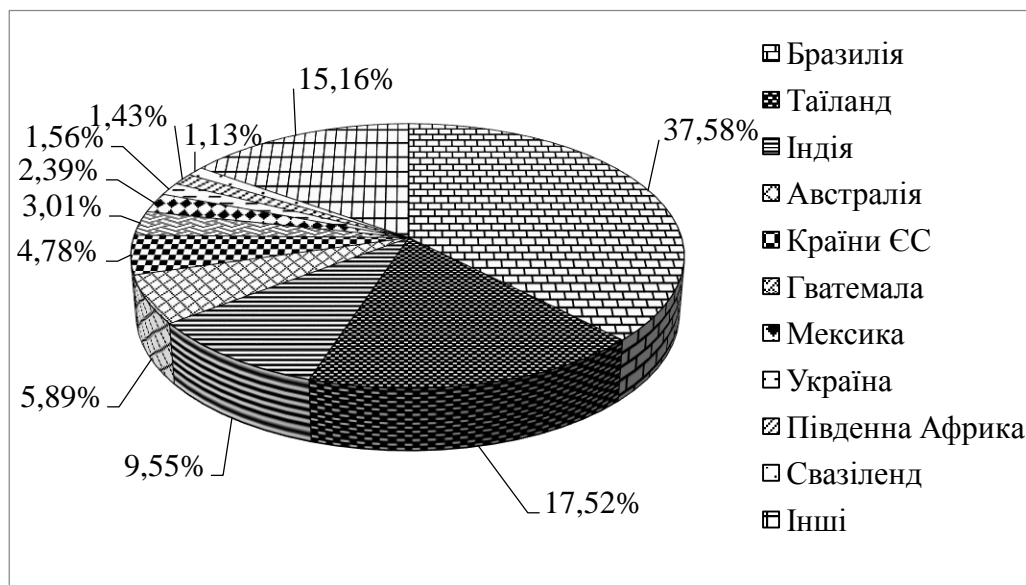
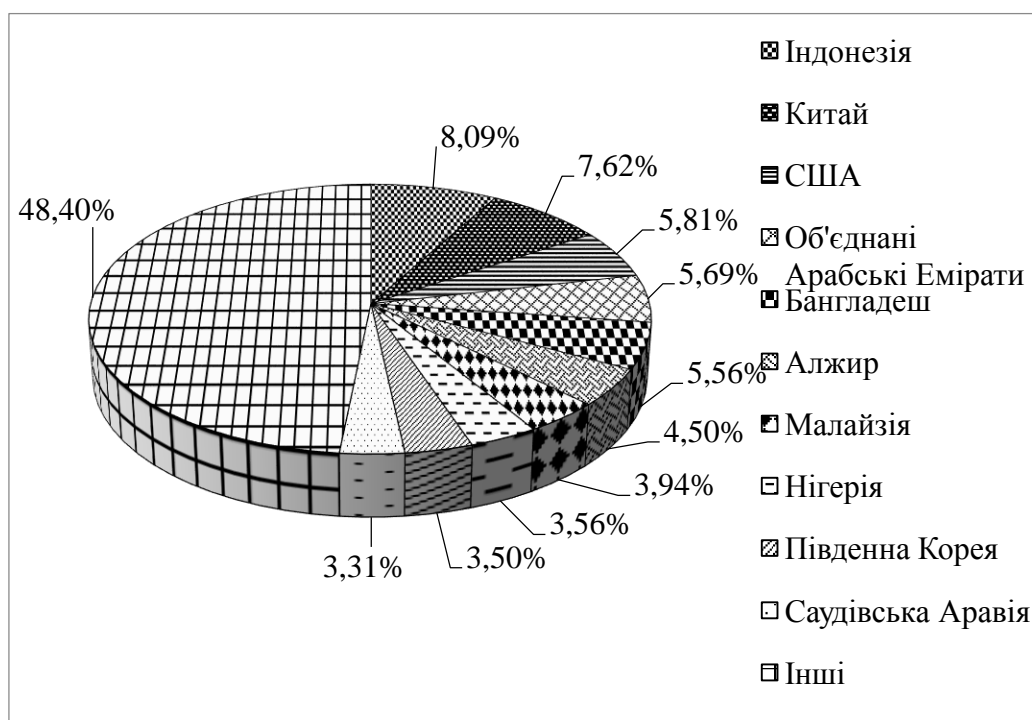

Рис. 9. Топ-10 світових експортерів цукру у травні 2018/19 МР (сформовано автором на основі [1])

Рис. 10. Топ-10 експортерів цукру в Україні у 2016/2017 МР, тис. т
(сформовано автором на основі [7])

Рис. 11. Структура світового імпорту цукру станом на травень 2018/19 МР
(сформовано автором на основі [1])

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, на основі проведеного дослідження ми можемо зробити висновок, що цукрова галузь в Україні має сприятливі кліматичні умови для розвитку, але через застаріле технологічне обладнання, неправильну політику уряду та неефективне управління цукровими заводами вона

занепадає. Станом на травень 2018/19 МР Україна займала восьме місце серед найбільших країн-експортерів цукру (її частка в світовому експорті становила 1,56%). На наш погляд, для покращення економічної ситуації в Україні потрібно розвивати цукрову галузь, застосовуючи новітні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sugar: World Markets and Trade [Electronic resource] // United States Department of Agriculture – Mode of access: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/sugar.pdf>.
2. Бондар В. С. Стратегічні напрями високо-ефективного функціонування цукробурякового під-комплексу АПК / В. С. Бондар, А. В. Фурса // Економіка АПК. – 2016. – № 10. – С. 30-40.
3. Буряк Р. І. Дослідження кон'юнктури ринку цукру в Україні та світі / Р. І. Буряк, В. І. Лазаренко, В. Г. Добрівський // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2015. – Вип. 1 (10). – С. 24-37. – (Серія : Економічні науки).
4. Гапоненко Т. М. Аналіз сучасного стану ринку цукру в Україні та світі / Т. М. Гапоненко // Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. – 2016. – Вип. 10. – С. 292-295.
5. Генералов О. В. Світовий ринок цукру: від багаторічних традицій до викликів сучасності / О. В. Генералов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e_journals/pspe/2009_3/Generalov_309.htm.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Національна асоціація цукровиків України “Укрцукор” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrsugar.com/en>.
8. Сиротюк Г. Особливості кон'юнктури ринку цукру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agrar-univer/APK/2010_2/files/10saomos.pdf.
9. Стасіневич С. А. Ринок цукру: стан і перспективи України та світу / С. А. Стасіневич, С. М. Валявський // Економічний простір. – 2014. – № 91. – С. 15-30.
10. Хаєцька О. П. Світовий ринок цукру та місце України в ньому / О. П. Хаєцька // Економіка.

Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 8. – С. 80-90.

REFERENCES

1. Sugar: World Markets and Trade, United States Department of Agriculture, available at: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/sugar.pdf>.
2. Bondar, V. S., and Fursa, A. V. (2016), Stratehichni napriamy vysokoefektyvnoho funktsionuvannya tsukroburiakovoho pidkompleksu APK, Ekonomika APK, 10, 30-40.
3. Buriak, R. I., Lazarenko, V. I. and Dobriv's'kyj, V. H. (2015), Doslidzhennia kon'iunkтуры rynku tsukru v Ukraini ta sviti, Naukovi pratsi Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii, 1 (10), 24-37.
4. Haponenko, T. M. (2016), Analiz suchasnoho stanu rynku tsukru v Ukraini ta sviti, Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky: elektronne naukove fakhove vydannia Mykolaivs'koho natsional'noho uni-versytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho, 10, 292-295.
5. Heneralov, O. V. Svitovij rynek tsukru: vid bahatorichnykh tradytsij do vyklykiv suchasnosti, available at : http://archive.nbuv.gov.ua/e_journals/pspe/2009_3/Generalov_309.htm.
6. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy, available at : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Ofitsijnyj sajt Natsional'noi asotsiatsii tsukrovykiv Ukrainy “Ukrtsukor”, available at: <http://-sugarua.com>.
8. Syrotiuk H. Osoblyvosti kon'iunkтуры rynku tsukru, available at : http://base.dnsgb.com.ua/files/-journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agrar-univer/APK/ 2010_2/files/10saomos.pdf.
9. Stasinevych, S. A. and Valiavs'kyj, S. M. (2014), Rynek tsukru: stan i perspektyvy Ukrainy ta svitu, Ekonomichnyj prostir, 91, 15-30.
10. Khaiets'ka, O. P. (2017), Svitovij rynek tsukru ta mistse Ukrainy v n'omu, Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky, 8, 80-90.